

Više nisam u stanju da tek tako navratim u robnu kuću. Još uvek mogu da doživim u njoj lije časove, lepe trenutke, neverovatne susrete, ali više me mogu kao nekad da se prepustim ikapricioznoj promaji robne kuće. Nema više uzlazaka u nebasa, sklopiljenih očiju, niži prizemljivanja. Stizem kao profesionalac, kao svaki drugi nameštenik. Ponekad se još sakrijem među police u nekom odeljenju, s kačketom navučenim nisko na čelo. Da, sve se više krijem u svojoj robnoj kući, jer dobro znam da odraslom čovuku ipak ne dolikuje da svoje dane provodi u robnoj kući. Odrastao čovek kupuje, ili ne kupuje, pa dovijena. Kog vruga bi se i moglo raditi u jednoj robnoj kući? Na godišnjem odmoru možemo makar i čitav dan lebdeti na moru, ali u jednoj robnoj kući čovek ipak ne može da se izvali na leđa. Osim toga, već li previše ljudi zna da sam ja u takvom, da tako kažem, neobičnom odnosu s ovom robnom kućom, i s robnim kućama uopšte.

I kod kuće, na mestu našeg nekadašnjeg porodičnog doma, podigli su robnu kuću, lepu, veliku robnu kuću. Među svojim papirima ćuvam jednu sliku, isečenu iz **Mađar Soa**. Na njoj se može razabrati ogromna gomila opeka s potpisom: **Ovih dana je u Kanjiži srušena kuća Tolnajevih i na njenom mestu Trgovinsko preduzeće »Univerzal«, zajedno s Preduzećem za gazdovanje stanovima, gradi robnu kuću i stanove...**

Kažem, sve reče i ređe mi se dešava da tek tako zalutam u Robnu kuću Novi Sad. Previše već ljudi poznaje banalnosti, priljav veš itd. ovog odnosa. Odlazim u nju tek kada moram.

Više puta sam, na primer, primetio da me posmatraju. Posmatraju me kako razgledam, kako se krećem. Posmatraju da li pravim zabeleške, da li ću reći nešto — recimo kašćicu... Pojedinci su već pomislili da sam plaćeni propagandista robne kuće. Jedan poznatnik je primetio da bih mogao li duhovitiije da reklamiram tu lepu robnu kuću, a drugi je dokazivao da je moj reklamni poduhvat jedinstven. Postoje i takvi kojima se čini da u mojim ohtativim rukama vide ogmjeni mač protiv potrošačkog dnuštva, ali ima i takvih koji su me proglasili obraženim manekenom robne kuće. Više njih je ubeđeno da od robne kuće dobijam čitave vreće deterdenta, čitave metre švedske krpice za pranje sudova, da imam kolor televizor i da mi besplatno porubljuju zavese. Od svega toga istine ima samo u tome da mi se dopada ritual porublivanja zavese. Voleo bih da kupim meku dugačku predugačku zavesu i da mi je itamo, na licu mesta, ponube. Možda i nema lepše stvari na svetu od porublivanja jedne beskrainje zavese od finog štifa. Uopšte, umetnost porublivanja!!!

Polako se, dakle, otušujem od svoje robne kuće. Ne kupujem, niži se tamo nalazim. Već se i ne sećam kada sam se poslednji put divio ponekad priglupom mekom, ponekad pak grabožljivo tvrdom profilu čoveka koji kupuje...

Nakon svega toga ne treba ni da govorim s kakvim sam mešovitim osećanjima ušao u Robnu kuću Novi Sad, s onim ružičastim pismom u džepu, koje sam našao u svom poštanskom sandučiću.

»Čekamo te u podne u robnoj kući«, stajalo je u pismu, slovima isečenim iz novina.

Nešto ovde nije u redu, pomislio sam. Ovaj stil pisanja nikako se ne slaže s ružičastim papirom. Sumnjao sam na Oblakove. Josip Oblak, Plim i Rupa klivni su na mene još od okupacije Dunavskog parka. Kivni su, jer, kako to oni tvrde, nisam mrdao iz robne kuće ni u najkritičnijim trenucima, i jer sam, »zasedajući« u robnoj kući, čekao dalji razvoj događaja. Oganizovali su čitavu kampanju protiv mog »kulta robne kuće«. U međuvremenu, pak, još uvek nisu pogledali Maskarelijevo platno. I uopšte, još uvek se ne zna tačno šta se desilo tog dana u Dunavskom parku... Nerviralo me je što se

Oblak šegači sa mnom, ali sam ipak otišao. Nisam tako zamišljao čitav ovaj slučaj s robnom kućom, mrmljao sam sebi u bradu.

Samo što sam ušao, prileo se za mene mali, nasmejani crni čovek. Uplašio sam se. Uplašio sam se, ali, na neobičan način, bio sam se i obradovao. Pre svega, obradovao sam se jer sam više voleo susret s jednim neznancom nego s kaznenom ekspedicijom Oblakovih, a s druge strane, sada je prilika da se vidi ko kako poznaje robnu kuću...

Dakle, u izgledu je bila mala avantura. Polazimo, mali, rekao sam u sebi, i u nekoliko brzih koraka, s jednim neočekivanim zaokretom, našao sam se u odeljenju ženskog rublja, na mestu nekadašnje prostoriije za čuvanje dece. Ako bude došao za mnom, strpaću mu u ruke ženski grudnjak i izgubiću se ponovo.

A mali je rovanio među kravatama. Čak je i kupio jednu. Isprobavao je kravatu kao što se proveravaju klopoci. Ne misli valjda da me zadavi tom kravatom?! Dok je plaćao na kasi, ja sam već bio na prvom spratu. Šetao sam se zviždućuci u dečjem odeljenju. Još jednom sam izvadio ružičasto pismo iz džepa. Poledinu sam već bio iškrabao.

1. Pripremiti se za poslednji obračun s Josipom Oblakom!

2. Da li još živi, i ko je uopšte Adorjan Mađar? Adresa: Boka Kotorska, Zelenika.

God. 1970. bio je star 83 godine.

oto tolnai teoretičari i provalnici u robnoj kući »novi sad«

Divan je osećaj koračati po toplom, mermernom podu boje mekinja, jer obe cipele imaju upu na donu. Činilo se kao da hodam na dilanovima. Gore, među tepisima, primetio sam Kobalita. Tačnije, najpre samo njegove cipele, jer su perzijaner i zaklanjali gornji dio njegovog tela. Da li zaista kupuje ili se knije, pitao sam se. Prestravio sam ga pitanjem:

— Proučavamo li leteće ošimove?

— Pusti me do đavola — rekao je, izvučavši se, sasvim neraspoložen.

— Koja nevolja, stari? — pitao sam.

— Ni sam ne znam — rekao je i izvukao iz unutrašnjeg džepa isto takvo ružičasto pismo kakvo sam i ja dobio. I ja sam izvukao, sav srećan, svoje pismo. Brzo smo uporedili tekst i, kada smo se iverili da je istovetan, glasno smo se nasmejali. Kobalt, budući odličan gimnastičar, napravio je i nekoliko kolutova po debelim naslagama tepiha razastritim na podu.

— Ovamo bi trebalo dolaziti na treninge — rekao je vidno olakšan.

Važno je ovde napomenuti da je Kobalt provodilac odličnog udžbenika pod naslovom **UREĐENJE PRODAVNIKE I NJENO POSIOVANJE**. Često sam se savetovao s njim u toku rada na svojoj knjizi o Robnoj kući Novi Sad.

Kobalt je zapravo koautor moje knjige. Zelenu knjigu velikog formata, namenjenu prvim razredima srednje škole za obrazovanje kadrova u robnom prometu, više puta sam poneo sa sobom u restoran robne kuće i iščitavao je poput bajki iz **Hiljadu i jedne noći**. Možda je malo i zamagljena granica između pojedinih poglavlja ove knjige i moje Robne kuće Novi Sad.

Na prvoj robnoj kući stajalo je: **SLOBODNO NAS POSETITE, BEZ OBAVEZE NA KUPOVINU**. Ovaj natpis je veoma privlačio potrošače, jer su bez razmišljanja mogli da svrate u robnu kuću, mogli su se tamo zadržavati po svom nahođenju, mogli su osmotriti robu, bez bilo kakve obaveze na kupovinu. To je bilo od velikog uticaja na popularnost robnih kuća. Jedan Amerikanac je odredio robnu kuću kao preduzeće »za svaku potrebu, za svaki ukus i za svaki džep«. Robne kuće iz dana u dan igraju sve važniju ulogu.

Najveća robna kuća na svetu nalazi se u Čikagu i smeštena je u jednom neboderu od 50 spratova. Zapošljava 25 hiljada ljudi, raspolaze zalihom od nekoliko hiljada različitih artikala, godišnji promet je milijardu dolara. Takva robna kuća je grad za sebe u kome se odvija dinamičan i uzbudljiv život. Poseta ovakvoj mamutskoj robnoj kući iziskivala bi višenedeljnu napornu šetnju i razgledanje. Robne kuće, pogotovu one u svetskim metropolama, takmiče se međusobno u tehničkoj opremljenosti, izboru robe i dopunskim uslugama potrošača. Na najvišim spratovima robnih kuća su, po pravilu, lepi i luksuzni restorani s povoljnim cenama. To je jedan vid reklame, jer dok posetioci stignu do restorana, prođu kroz robnu kuću i većinu njenih odeljenja. U Londonu je opštepoznata robna kuća koja na krovu svoje šestospratne zgrade ima prostrani park, a nasred parka kafe-restaurant i vidikovac, s kojeg se pruža nezaboravan pogled na višemilionski grad...

— Izgleda da su pozvani teoretičari — primetio sam smejući se.

— Da popijemo kafu — rekao je Kobalt.

— Već nas prate — rekao sam mu šapćući.

— Ko? Kako to? Zašto?

— Pogledaj onog malog, ornog žgoljawa, tamo među porculanom — rekao sam.

— Da ga gurnemo niz pokretne stepenice — rekao je Kobalt, okrenuvši se ljutito.

— Da sačekamo još malo — rekao sam zagrlivši Kobalita.

Tek što smo seli, crni mladić, u društvu s jednim starijim, neobrijanim muškarcem, pridružio se našem stolu bez pitanja.

— Katran, alias Svraka — rekao je crni, stegnuvši svoju ruku.

— Lehel — rekao je neobrijani.

— Radujemo se što ste obojica došli — rekao je mladić, smeškajući se nepodnošljivo. Već je bio vezao sebi oko vrata kravatu sa zlatnim dezenom. Na malom, srednjem i na kažiprstu desne ruke sijali su bakarni prstenovi, obrazujući opasan bokser.

— Radujemo se — rekao je Lehel.

— Ojka Lehel i ja smo vaši obožavaoci — rekao je mladić, pa se magnuo još bliže meni. — Dokle još nameravate da objavljujete vašu seriju u **Mađar Sou**?

— Preostala su još dva nastavka, jedan pod naslovom **Ptičja hrana u Robnoj kući Novi Sad** i drugi — **Andeli usuda u Robnoj kući Novi Sad** — rekao sam kao da se već nalazim na nekakvoj književnoj večeri.

— Ojka Lehel zna napamet sva za nas interesantna poglavlja — rekao je okrenuvši se Kobaltu.

— Samo o krovu nije napisano ništa — promrmljao je Lehel.

— O kakvom krovu? — upitao sam začuđen.

— O krovistu robne kuće.

— Zaista! O krovistu Robne kuće Novi Sad još nisam pisao.

— Niste — rekao je Lehel.

— A baš je zanimljivo, veoma zanimljivo, upravo sam ga ovih dana razgledao — rekao sam zamišljeno.

— Razgledali? — upitala su obojica odjednom.

— Da. Dreždao sam pred putničkom agencijom Putnik i zapazio sam šiljate rešetke na krovu robne kuće...

— Zašto su nanesli tu ogradu? — upitao je Katran ravnodušno.

— Ne znam. Možda zbog provalnika...

— Postoje li tamo meka vrata ili stepenice? — upitao je Lehel.

— Ne znam. Pojma nemam. Nisam me sećar — rekao sam.

— A vi? — upitao je Katran Kobalt.

— Ni ja ne hodam po krovovima kuća — odgovorio je Kobalt ljutito.

Tako je tekao razgovor, saslušanje, više od sata, kada smo konačno shvatili s kim u stvari razgovaramo. Kobalt je skočio i pozvao konobara, ali dok se stari šef sale doguguckao, Katran i Lehel su nestali. Nismo potražili za njima.

— U jednoj pravoj, velikoj robnoj kući ima svakakvih ljudi, molim vas lepo — rekao je šef sale smeškajući se.

Preveo s mađarskog Arpad Vicko

David Albahari

Sudija dimitrijević u domu sportova omladine i pionira

Sećate li se devojke s kojom je sudija Dimitrijević prvi put okusio slasti felacija? U zimu, kada se zemlja i nebo nadmeću u okrutnostima, on, kao Odisej, polazi da je traži. Putovanje je, naravno, išeno bilo kakvog smisla, jer sudija, iako se nekada vezbao u pamćenju, više ne pamti ni njeno ime, ni mesto boravka, ni datum rođenja, ni izgled, ni ništa, te je, drugim rečima, lišen kompasa, lišen busole i prepusten samo magnetnoj igli svoga penisa, koja ponekad, dok se seća, landara po mraku. A čega se seća? Šta je ostalo u tom sveopštem bleđilu? Pokret; i hod usana između njegovih guzova. Sudija se povremeno gadi sebe, svojih neutoljenih strasti, ali zima je, jorgan propušta hladnoću, i čak bi Jelena (čak i Jelena!) bila radosno primljena, samo da zakuca. No: ni ona ne kuca, i sudija danima, posle ručka, izlazi na ulice izmenjene snegom, uveren, ne spreman da poveruje da će je negde sresti. Koga? Ne Jelenu. Iz prostog razloga što je nedavno s užasom utvrdio da, kada se široko osvrne na svoj život, a prevratio je, zna, dobru polovinu, nikoga osim nje, nijednu ženu, nije voleo. Ne računajući, dabome, neka dečaka

zrenja, sokove izlivena u kapijama i na klupama gradskog parka u krila (sic!) nepovratno izgubljenih devojčica, sada udatih žena, sada majki. Ljubav je tako rečta, misli sudija, ljubav je pogubna. On hoda kroz grad s naporom, vukući noge kroz sneg, kroz naslage snega koji se lopi za njegove donove, i zastrašen od ledene vode, otkriva još jednu slast: slast dodira ženskih ruku u berberskoj radnji. Prvo traži samo brijanje, zatim pranje i sušenje kose, onda masažu i, na kraju, kompletnu uslugu, što u sudijinom sladostrašću podrazumeva frizerkin dobrosakriveni sitni brežuljak na njegovom laktu i dojke na temenu pri utvrđivanju pomade u bradu i obraze. Njegov nežni, beli vrat zamrljan je krvlju pod mlečnom svetlošću, i taj koktel krvi i mleka, uprkos mučnini, neodoljivo ga privlači. Kada izlazi, po vratu ga (još) reže sečivo mraza, a mengele prehlade okivaju čeonu predeo glave, ali sudija ne dozvoljava da ga takve sitnice zadržavaju u: čemu? Jedne večeri, uz sve to, kada njegov sin Andrija nije bio u kući, on pronalazi, verovatno zaboravljenu na ploči umivaonika, malu bocu s (miriš) jakim mirisom koji ipak stavlja kap na vrat i kap na levi ručni oglob. Sutradan, u autobusu, dve devojke pored njega se zagledaju, šapući i gledaju ga pozornim očima. Andrija tog istog podneva pita gde je njegov pačuli, i tako sudija dozname miris savremenog mužjaka, dečaka koji se ne libi da u njegovom prisustvu stavi crnilo na stepenice i plavi prah na kapke. Svet se, dakle, izmenio, misli sudija dok izlazi, opran i mirišljav hoda gradom, zalazi u robne kuće, zaviruje u restorane, čeka pred Poljoprivrednim fakultetom, kontrolise frizere za dame. Katkad u sumraku, u ranom zimskom sumraku, on nije siguran: ženski lik, krhka silueta šibana vetrom i odražena na tek zaleđenom pločniku, mogla bi da bude ona, Ona. Ne, misli sudija, njegovo brodolje ne sme da dobije nikakav simboličan smisao, on zna puteve istine, Odisej je možda mogao da dozvoli sebi da traga za: čim?, ali on, sudija, smer koji drži, sve mora biti tačno, nije bilo tako davno kada se upak-konačno odlučio za istinu, a ne za laž, što su simboli, što je Arkadija, što je Odisej. Sudija je davno prošao kroz mračnu šumu Uliksa i napori koje sada ulaže, za stolom u uglu kafane Brioni, uzaludni su. Grad je mapa pred njim, te on shvata da između Dablina i Zemuna nema razlike, da će, krenuvši utvrđenim smerom odavde, stići ne samo tamo, već i na Dam, na Trafalgar, na Vašington skver, ni ne primećujući razliku. Samo jezik, jezik će se menjati, silazeći nekada uzlazinom spiralom, da bi se na kraju vratilo u svoju gulenu pramajuku sanskrt, kao što će ovi ljudi oko njega munjevitom brzinom menjati davno ustaljene navike, uspijaće maizmenice kafu, pivo i čaj, a muzika iz iskrzanog džuboksa prelamaće se na durskim i molskim lestvicama, da bi zaparala sudijine uši beskrajno tužnim, nepoznatim tonovima. A ovo je već vizija, ova nasmejana Indijka koja, ne obazirući se na sirovu evropsku pohotu, prinosi sudiji nepisivo prediznu tačku na sredini svoga čela. Sudija gleda u tu tačku i ne trepće. Za stolom je u jednom bezopasnom restoranu i razmišlja o daljinama, pred njim bijutav čaj i razvodnjen sok, on se sprema da pravom s ove stolice utone, kako je nekada čitao da je Jung radio, u more nesvesnog, u blato nesvesnog, po cenu gubitka... po cenu gubitka: čega? Šta se još može izgubiti? Mora da postoji granica gubitka, kao što postoji granica dobijanja; ne postoji takvo biće koje može neprekidno da gubi, jednom se mora stati; postoji nešto (pazi sad!) neostuđivo, lično — da li postoji? — što niko ne može da da. Ali, sudija je uznemiren činjenicom da u Indiji postoje ljudi koji isto je gledaju u sunce dok ne oslepe, što je voljan gubitak, voljno davanje, ili ljudi, na primer, koji drže stismute šake sve dok im nokti ne probiju i izrastu kroz meso, s druge strane dlana. Tako se bar govori. No, i sama ideja, sama zamisao, dovoljna je da ozbiljno poremeti sudijin sistem i plan. On pažljivo razgleda svoje članove, vrhove prestiju, nokte, poku-

šava da stisne šake, da... možda u pijanstvu, možda bi u pijanstvu mogao da ih drži dovoljno dugo: dovoljno dugo! Da li on uopšte shvata koliko je. Sudija Dimitrijević je uveren da ga ovde, u ovom restoranu mrze. On već danima ovde provodi sate uz šolju ili dve čaja, uz sok, schweppes ili, ređe, kafu. Uz račun od hiljadu, hiljadupetsto dinara. A ne zna da jedna kuvarica, ovo je istina, ozbiljno pati ikada on ne dođe, da će čak, u svim neiskustvu: verujući da je ljubav neponovljiva i da je sve što osećamo ljubav, u vreme kada on bude prestao da dolazi, ozbiljno pomišljati da dá otkaz, ne podnoseći bol, razdor u srcu kada bi ga videla ikako trči preko ulice za autobusom ili se nedeljno prepodne polako vraća kući posle jutarnje kupovine hleba, mleka, kafe, parizera i novina. Lako je, svakako, pretpostaviti šta bi sudija učinio da mu je kolner, kojeg je ona nagovarala, preneo da jedna kuvarica želi da se s njim upozna: sudija bi se zgrozio nad moralom. Iako bi to odgovaralo njegovom, ponovili bismo, sladostrašću, i iako bi on učinio to isto da je kuvarica. Sve su to spekulacije, život je na drugoj strani, tamo gde pokazuju ispružene ruke spomenika i unevereni pogledi statua. Sudija zamišlja da bi, putujući namesto Odiseja, prošao kroz ista iskušenja, ali nije siguran da bi pokušao da se odupre, recimo, sirenama, bez obzira da li ga one mame pesmom ili tišinom. Citanje je, uostalom, zlato. Sudija, pak, zapadnjak, troši bezbroj reči i tako svakodnevno sebi skraćuje život. Takav mu je posao. Dok luta gradom, on, nakon svega, čuti, samo su mu oči žive, stakla naočara uglučana, ništa mu ne promiče, ništa ne izbegava klasifikaciju. Uveren je da će vremenom lik devojke o kojoj govorimo izmesti iz mraka, kao što je one noći nicao između njegovih nogu, da će se prvo pojaviti njene veđe, potom čuti njen glas, prajezik kojim će ona, gušeći se, uspeti da mu kaže sve. Ovo je već pohota. Sudija želi sve, iako zna da između sve i ništa nema razlike, da je imati sve isto što i nemati ništa, ali da želeći sve jeste slabost, dok želeći ništa samo mogu: ko? Jaki? Izabrani? Sudija ne krije svoju slabost, svoju sklonost ka ljušturama, on gođinama nije smeo da se skine go pred ženom, pred bilo kojom ženom, ali se — primoran — nezgrapno kretao u pokušajima da sakrije što se sakriti može. Dobro se seća stida, mada je onda bio uveren da je u pitanju bol, ali bol se ne pamti, ne ostaje, ostaju samo ožiljci, fleke, kraste, gnjoj, priljavi zavoji, otpusne liste i neiskonišćeni recepti, ostaje sve ono što pripada samom čoveku, što jeste njegovo vlasništvo. Čiji je onda bol? Na to pitanje sudija ne može ništa više da nađe odgovor. Na ulazu u robnu kuću topli vazduh mu podiže kosu i pešuve kaputa. S leve strane: čiste žene prodaju kozmetiku. Pitanje: zašto je onda prodavačica donjeg rublja žena dlakavih nogu, koja ne inkurkuje nikakvu inspiraciju? Neko, klima sudija glavom, tačno zna šta želi, neko ne dozvoljava da se ovaj zatvoreni sistem tok tako raspadne, neko upravlja svakim tvojim htenjem, onaj isti koji ti podiže kitu među zvezde, baca ti jaja na pločnik: gde ih svi gaze. Pokretne stepenice nose ga na prvi sprat, među lutke koje su zapanjujuće žive i koje dobro poznaje. Ali, ovog puta ima još više, na drugi sprat, u carstvo tehničke robe, među zvuke gramofonskih ploča i uključenih TV prijemnika, i miris gvožđa, i plastičnih masa, da bi tamo gde je rasveta potražio ravnog lampu, pokretnu i sa zglobovima. Izbor je neverovatno mali. Nijedna boja nije ono što bi mogla da bude, ili bar onakva kakvom je sudija zamišlja. Sudija gleda na sat. U 19 časova, bez obzira na naslage snega, ulica se puni šetačima. Devojke u bundama, mladići takođe u bundama, glasnici, bezobzirni, neobrijani. O tome ne treba razmišljati. Ili je sve povezano sa svim, ili ništa ni sa čim. Ili je svako delić svačijeg bića, ili sudija sâm, bogolik (molim?), hoda gradom, hoda narodom, milosrdno raspajajući iz svojih šaka životonosne darove. Ponekad ga obuzimaju takve vizije, svetlost koju baca osvetljava mu put, ali izlog u kojem se